

Lege og legetøj i Gamle dage.

Hvad legede børnene i gamle dage og havde de legetøj?

Følgende er citater fra forskellige erindringer, der ligger i museets arkiver.

I Poul Ulrik Linds erindringer fra 9. september 1808-18. juli 1858 (Ulv sund i Nees) skriver han: ”Vore lege: Vi havde i nogen tid en noget ældre husfælle, fætter Peter fra Thim Mølle. Dennes forældre var nemlig henholdsvis broderdatter og søstersøn af pastor Øllgaard i Møborg og tante Mine ønskede derfor, at Peter skulle konfirmeres i Møborg. I den anledning kom denne til Ulvsund o. 1843 i et halvt eller helt år. Han skulle så to gange om ugen traske til Møborg en mil frem og tilbage og for resten skulle han være ”stordreng” på Ulvsund.

Det var vist ham, der fik bestemt, at vi hver middag skulle samledes udenfor gården for at spille langbold, pind, so i hul osv. Udeblivelse straffedes med mulkt. Derved var legen sat i system, hvad der var ret heldigt og det udelukkede jo ikke, at vi andre tider kunne lege tagfat, røvere osv.

For resten drev vi en del skibsfart på dammen ved teglværket. Som skibsskrog benyttede vi udrangerede træsko, overdelen af træskoens forreste del fjernedes og så tiltakledes skibet med bugspryd og en eller to master, af sådanne skibe havde vi ikke så få.

Om vinteren løb vi på skøjter, ikke alene som Faders og Matzens ledsagere, men vi gik også på egen hånd og besøgte Neesboerne, der fiskede efter at have hugget huler i isen. Om det var på denne tid eller noget senere, at fader anskaffede en båd ved Søndersund, husker jeg ikke. Ved den forkortedes vejen til betydeligt, men den kunne også bruges til opdagelsesrejser ved Søndersunds stærke rør og siv bevoksede kyster. Ja vi dristede os endog til den meget vanskelige fart under Storebra og ind i Byn sø, men det var dog sjældent.”

Landpost Niels Bro 1879- 1961 (født i V. Brogaard i Harboøre) fortæller i sine erindringer fra barndom og ungdom lidt om det at lege. Han har dog allerede som barn ret mange pligter og må hjælpe til hjemme hos bedsteforældrene, hvor han vokser op, men lidt leg bliver der da plads til:

”I min barndom havde vi som regel en snes får. De gik løse i et hus om vinteren. Det var noget af en begivenhed, når de om foråret begyndte at få lam. Om sommeren stod de tøjrede to og to. Jeg skulle flytte fårene ca. tre gange om dagen. Kom man så til dem om morgenen, hvor de havde revet sig løs om natten, kunne det være et farligt besvær at rede dem klar af hverandre. Kunne vi ikke finde på andet, når vi var alene hjemme, skete det, at vi fangede et par får og gav dem et slags seletøj på og spændte dem for en legetøjsvogn. Tit var vædderen med i forspandet, men kun hvis vi havde et gammelt får ved siden af, kunne vi holde den.

Selvfølgelig har jeg også leget med stenkøer som lille, hullede sten med snor i. Engang, husker jeg, fik jeg nogen foræret af købmanden i Vrist Kristen Klemmensens plejesøn. Jeg ville trække dem hjem, men tøjrene gik i filt for mig.

I Noret sø, hvor af en del hørte til min barndomshjem, var der mange vildænder. Vores tjenestekarle og siden jeg selv, da jeg blev ældre, skød ofte en del af dem. Sært at vi ikke skød hinanden. Nogle gamle bøsser havde vi, bundet sammen med strikke. En dag, vi stod med en bøsse gik den af mellem benene på os. Det var mere end et mirakel, at vi slap fra det med livet i behold.

Det kunne også ske, når jeg en vinterdag stod hjemme på V. Brogaard og tærskede, at jeg kom til at se ud på søen, hvor man løb på skøjter. Så prøvede jeg efter alle kunstens regler at få slået plejlen i stykker, så jeg kunne gå ind og sige til bedstemor og faster Petrine, at jeg troede, jeg ville ud på skøjterne, for nu var plejlen i stykker det skidt. Skøjteløb spillede en meget stor rolle på Harboøre dengang. Det kunne ske, at folk kom løbende fra Stausholm til Vejlbj på skøjter en eftermiddag,

når det var godt vejr og der var god is. Det kunne være ældre mænd og sommetider kunne de kom ind til os på V. Brogaard og få kaffe før de løb tilbage. Det kunne ske at folk løb til Lemvig på skøjter, ud på fjorden og ind ad vigen. Min far var meget dygtig til at løbe på skøjter og det varede længe før jeg kunne klare mig for ham. Vi var jo ikke forvænt med sport dengang. Jeg kan huske, det kunne være helt sort af folk på søen. Det var ikke sådan særlig kunstscojteløb man drev. Men der var selvfølgelig nogle der var dygtigere end andre. Særlig husker jeg Kr. Lyng, en af mine jævnaldrende. Skøjterne skulle slibes eller files op engang imellem og helst hulslibes en ganske lille smule. Men de dygtigste skulle nu ikke have hulslabet. Det kunne gå hurtigere uden. Man skulle derfor helst ikke snakke for meget om, når man havde fået slebet sine skøjter.”

Man holdt børnegudstjenester (søndagsskole) i kommuneskolen. I min tid blev der indført en vis registrering af, hvor tit man kom, idet ens navn blev indført i en bog og man fik en streg for hver søndag, man havde været der. Der skulle tolv streger til for at komme med til søndagsskolens juletræsfest. Jeg var ikke til børnegudstjeneste særlig tit, men de tolv streger skulle jeg nok sørge for at få. Julefesten foregik i missionshuset. Da var juletræet pyntet og det var ikke en bette gran. Man kunne næsten ikke se træet for pynt. Man samledes i missionshusets store sal, hvor en eller anden betydelig person talte. Træet stod i den lille sal og blev tændt når talen var forbi. Så blev døren derind lukket op og det var som at se ind i himlen. Derpå gik vi rundt om træet og sang julesalmer. Når vi var trætte af det, blev vi placeret rundt omkring og fik poser eller udklippede kræmmerhuse med godter i. Endelig drak vi chokolade. Til sidst blev vi samlet igen, man sang og der blev sluttet med tale og bøn.

Om sommeren holdt børnegudstjenesten børnefest i Vrist klitter ”Galgebjergene” (ingen forbinder eller forbandt vist noget uhyggeligt ved dette navn). Jeg kan fra en sådan lejlighed mindes pastor Olesen, senere biskop i Ribe. Han havde købt en stor dåse brystsukker og det strøede han ud, som om han såede korn. Vi samlede det op lige meget om det var fyldt med sand. Også der fik vi enten kaffe eller chokolade. Og vi legede og havde det dejligt.

Af andre lysere begivenheder kan jeg mindes min fødselsdag som dreng. Den stod i en vældig glorie for mig. Nu var jeg jo derovre hos bedstefars, som en forkælet knægt – det er der vel ingen tvivl om – og jeg var altid vældig spændt på, hvad jeg skulle få til min fødselsdag. Jeg havde nogle drenge, ikke ret mange, og vi ”spøjt” jo så, så længe vi måtte. Far og mor var der. Hjemme på ”æ Nordmark” blev der ikke gjort så meget ud af det. Der var jo så mange børn.

Det var noget af det, man kan kalde ”gammelkomsammen” hos bedstefars. Det var ikke i tide og utide, men til fødselsdage og sådan. Så kom naboerne og familien, der var i nærheden. Der blev gerne slagtet et lam, da man skulle spise til aften. Mændene fik en kaffepunch og de spillede gerne lidt kort, mens kvinderne som regel strikkede. Det var sjældent at kvinderne var med til kortspil. Det kunne måske hænde til jul, hvor man måske med børnene spillede om pebernødder.